

KI på papir

Analoge øvelser for å forstå og vurdere KI. Skjerm brukes når det trengs. Fra klasserom til storsamfunn

LÆRERLIV

KURS 9 · STYRE

Regler, makt og ansvar

Hvem bestemmer, og hvem er ansvarlig?

Lærerveiledning

10. trinn (forslag) · tre økter på 60 minutter · med fasit

© Lærerliv 2026 · CC BY-NC 4.0

Illustrasjon laget med KI. Personene er oppdiktete.

KURS 9: REGLER, MAKT OG ANSVAR

Innhold

Om kurset	3
Økt 1: Hvem bestemmer?	4
Økt 2: Risikonivåer	7
Økt 3: Debatt	10
Vedlegg: Fasit	13
Kilder og kreditering	14

KURS 9

Om kurset

Hvem bestemmer, og hvem er ansvarlig?

Kurset har tre økter. Hver økt er planlagt for rundt 40 minutter i en time på 60, og har fire deler: fakta, praktisk arbeid, diskusjon og skriving. Elevene starter med korte notater om hva de tror, og ser på dem igjen til slutt. Hver del er merket som kjerne, utdyping eller kan flyttes. Tidene er omtrentlige.

KJERNE

UTDYPING

KAN FLYTTES

Øktene

Økt	Tittel og mål	KI-bruk
Økt 1	Hvem bestemmer? Elevene kan nevne aktørene rundt et KI-system, skille mellom hvem som tjener, hvem som tar risiko og hvem som kan si nei, og forklare at disse ofte ikke er de samme.	Uten KI
Økt 2	Risikonivåer Elevene kan forklare hvorfor regler for KI deler bruksområdene i nivåer, kan plassere eksempler i nivåene og begrunne valget, og vet hvor Norge står i arbeidet med å ta inn reglene.	Uten KI
Økt 3	Debatt Elevene kan argumentere for en gitt rolle, lytte til motargumenter og formulere et eget standpunkt med det sterkeste motargumentet.	Uten KI

Materiell til utskrift

Materiell	Fil	Papir og antall
Aktørkart	aktørkart.pdf	A4, ett per gruppe
Aktørkort	aktørkort.pdf	A4, 8 kort, ett sett per gruppe
Debattark	debattark.pdf	A4, ett per elev
Risikoark	risikoark.pdf	A4, fire soner, ett per gruppe
Risikokort	risikokort.pdf	A4, 12 kort, ett sett per gruppe
Rollekort	rollekort.pdf	A4, tre sider (tema A, B og C), fire roller per side, ett sett per gruppe
KI-logg	ki-logg.pdf	A4, ett ark per elev per økt

Materiellet og presentasjonene lastes ned fra kurssiden på nettsiden. Presentasjonene åpnes i nettleseren, og PDF av hver presentasjon ligger der som reserve. Fasiten ligger som vedlegg bakerst i heftet. Den er for læreren og skal ikke deles ut til elevene.

KURS 9 · ØKT 1

Hvem bestemmer?

10. trinn

40 av 60 min

Uten KI

Mål for økta: elevene kan nevne aktørene rundt et KI-system, skille mellom hvem som tjener, hvem som tar risiko og hvem som kan si nei, og forklare at disse ofte ikke er de samme.

Kort fortalt: en kommune vil kjøpe et oppdiktet system, Kursvarsel, som skal varsle lærere om elever som kan falle fra skolen. Elevene får åtte aktørkort og deler ut fargede lapper for hvem som tjener, hvem som tar risiko, og hvem som kan si nei. Elevene skal gå ut av timen med at de som tar mest risiko, ofte har minst makt.

Før timen

rundt 20 min

- Skriv ut aktørkortene, ett sett per gruppe på tre eller fire: [aktørkort.pdf](#) (åtte kort). Klipp ut kortene.
- Skriv ut aktørkartet, ett per gruppe: [aktørkart.pdf](#).
- Ha klar klistrelapper i tre farger (grønn, rød og blå), femten av hver per gruppe. Tre fargestifter går også.
- Elevene trenger KI-loggen sin ([ki-logg.pdf](#) hvis noen trenger nytt ark).
- Les «Det du trenger å vite» under, og fasiten i fasiten for kurset (egen PDF på øktsiden).
- Åpne presentasjonen: [okt-1.html](#). Trykk N for å se lærernotatene under lysbildet. PDF-en er reserve hvis nettleseren ikke virker.

Det du trenger å vite

Aktørene rundt et KI-system: utviklerne, selskapet som selger systemet, den som kjøper det, de som bruker det, de som blir vurdert, myndighetene og de som gransker utenfra (medier og forskere).

Tre spørsmål om makt: hvem tjener, hvem tar risikoen, og hvem kan si nei? Svarene er ofte ikke de samme.

Regler: personvernreglene (GDPR og personopplysningsloven) gjelder i Norge i dag, også for KI. EU har laget en egen KI-forordning. Norge arbeider med å ta den inn i norsk rett. Den kommer i økt 2.

Casen: kommunen vil kjøpe Kursvarsel fra Skoleteknologi AS. Systemet bruker karakterer og fravær til å varsle lærere om elever som kan falle fra. Selskapet har ikke testet det på norske elever. Alt er oppdiktet.

Det elevene ofte kommer fram til (det finnes ikke ett riktig svar):

Aktør	Tjener	Tar risiko	Kan si nei
Utviklerne	Lønn	Lite	Lite, de følger selskapet
Skoleteknologi AS	Mest	Omdømme	Ja, kan trekke produktet
Kommunen	Sparer tid og penger	Ansvar og sak mot seg	Ja, kan la være å kjøpe
Rektor og lærere	Hjelp i arbeidet	Feil varsler og mer jobb	Delvis
Elever og foreldre	Kanskje hjelp	Mest: feil stempel	Sjelden
Datatilsynet	Ingenting	Lite	Ja, i noen tilfeller
EU	Ingenting direkte	Lite	Ja, kan sette krav og forby
Medier og forskere	Oppmerksomhet	Lite	Nei, men kan påvirke

Poenget: elevene tar mest risiko, men har minst makt til å si nei.

I kurs 9 kommer faktadelen før det praktiske, fordi kurset er på 10. trinn.

Slik går timen

Del	Lysbilde	Tid
Start: hva tror du?	1 og 2	3 til 5 min

Del	Lysbilde	Tid
Fakta: aktører, makt, regler, casen	3 til 6	6 til 10 min
Praktisk: aktørkartet	7	14 til 18 min
Diskusjon	8	6 til 10 min
KI-logg	9	3 til 5 min

Lysbilde 10 er kilder, og trenger ikke vises i timen.

Start: hva tror du?

3 til 5 min

KJERNE

Lysbilde 1 og 2. Ble KI-loggen fra kurs 8 flyttet, gjør elevene den nå.

Ellers deler du ut en lapp til hver elev. **Si:** «Hvem bestemmer hva et KI-system skal gjøre, og hvem kan stoppe det? Skriv det på lappen.» Lappen legges i konvolutten.

1. Fakta og info

6 til 10 min

KJERNE

Lysbilde 3. Si: «Rundt et KI-system finnes det mange aktører.» Les listen. «Alle har noe å si, men ikke like mye.»

Lysbilde 4. Si: «Vi stiller tre spørsmål om makt. Hvem tjener? Hvem tar risikoen? Hvem kan si nei? Svarene er ofte ikke de samme.»

Lysbilde 5. Si: «Personvernreglene gjelder i Norge i dag, også for KI. EU har i tillegg laget en egen lov for KI, og Norge arbeider med å ta den inn. Den ser vi på neste gang.»

Lysbilde 6. Si: «Dette er dagens case. Kommunen vil kjøpe et system som heter Kursvarsel. Det bruker karakterer og fravær til å varsle lærere om elever som kan falle fra. Selskapet har ikke testet det på norske elever. Alt er oppdiktet.»

2. Praktisk

14 til 18 min

KJERNE

Lysbilde 7. Grupper på tre eller fire. Del ut aktørkortene, aktørkartet og lappene.

Trinn 1: les aktørkortene (3 til 4 min). **Si:** «Les de åtte kortene, og legg dem på aktørkartet.»

Trinn 2: del ut lapper (6 til 8 min). **Si:** «Dere har femten lapper i hver farge. Grønn betyr tjener. Rød betyr tar risiko. Blå betyr kan si nei. Fordel lappene på aktørene. En aktør kan få flere lapper i samme farge. Dere kan ikke bruke flere lapper enn dere har.»

Trinn 3: les kartet (4 til 5 min). **Si:** «Finn aktøren med flest røde lapper og aktøren med flest blå. Er det samme aktør? Skriv svaret.»

Se etter, og spør:

- Grupper som gir elevene mange blå lapper. Spør: «Hvor ofte kan en elev egentlig si nei til et system kommunen har kjøpt?»
- Grupper som gir utviklerne mye makt. Spør: «Hvem bestemmer hva utviklerne skal bygge?»
- Grupper som glemmer mediene og forskerne. Spør: «Hvem avslører feil?»

3. Diskusjon

6 til 10 min

Lysbilde 8. Still ett spørsmål om gangen. La elevene tenke alene i et halvt minutt, snakke med den som sitter ved siden av i ett minutt, og si det til hele klassen etterpå.

- **Kjernespørsmål:** «Hvem har mest makt, og hvorfor?» (Ofte kommunen, som kjøper, og selskapet, som lager. EU og Datatilsynet kan sette grenser.)

- **Utdyping:** «Hva hvis elevene tar mest risiko, men kan minst si nei? Hva bør endres?» (For eksempel at elever og foreldre blir hørt før kjøpet, eller kan klage.)
- **Utdyping:** «Bør elever og foreldre ha rett til å si nei til systemet?»
- **Utdyping:** «Hvem har ansvaret hvis systemet feilvarsler en elev: utviklerne, selskapet, kommunen eller læreren?» (Flere. Kommunen valgte å bruke det, selskapet laget det, læreren handler på varselet.)

4. Skrivning og refleksjon

3 til 5 min

KAN FLYTTES

Lysbilde 9. Elevene ser på lappen fra starten. Så skriver de i KI-loggen:

- Dagens spørsmål: «Hvem bør ha mest makt over et KI-system, og hvorfor?»
- «Nå tenker jeg ...»
- «Jeg lurte på ...»

Har dere dårlig tid, flytter du denne delen til starten av økt 2.

Misforståelser å følge med på

- At systemet bestemmer selv. Mennesker bestemmer hva det skal gjøre og hvem som får bruke det.
- At de som lager systemet har ansvaret for alt. Den som bruker det har ansvar også.
- At KI ikke har regler ennå. Personvernreglene gjelder, og EU har egne regler for KI.
- At ansvar og makt er det samme.

Tilpasning

- **Kort tid:** hopp over trinn 3 og gå rett til diskusjonen.
- **Mer tid:** gruppene velger et annet system (for eksempel en app på mobilen) og lager et nytt aktørkart.

KURS 9 · ØKT 2

Risikonivåer

10. trinn

40 av 60 min

Uten KI

Mål for økta: elevene kan forklare hvorfor regler for KI deler bruksområdene i nivåer, kan plassere eksempler i nivåene og begrunne valget, og vet hvor Norge står i arbeidet med å ta inn reglene.

Kort fortalt: elevene lærer at EUs KI-forordning deler KI-bruk i fire nivåer etter hvor mye den kan skade: forbudt, høy risiko, åpenhet og lav risiko. Så sorterer de tolv bruksområder i nivåene og sjekker mot fasiten. Elevene skal gå ut av timen med at reglene for KI avhenger av hva den brukes til, og at de fleste KI-systemer ikke har nye regler.

Før timen

rundt 15 min

- Skriv ut risikokortene, ett sett per gruppe på tre eller fire: [risikokort.pdf](#) (tolv kort). Klipp ut kortene.
- Skriv ut risikoarket, ett per gruppe: [risikoark.pdf](#). Det har fire soner.
- Elevene trenger KI-loggen sin ([ki-logg.pdf](#) hvis noen trenger nytt ark).
- Les «Det du trenger å vite» under, og fasiten i fasiten for kurset (egen PDF på øktsiden). Du viser eller leser opp fasiten i trinn 2.
- Sjekk på regjeringen.no om KI-loven er sendt på høring siden dette ble skrevet (oktober 2026).
- Åpne presentasjonen: [okt-2.html](#). Trykk N for å se lærernotatene under lysbildet. PDF-en er reserve hvis nettleseren ikke virker.

Kort 2 (kamera som gjetter følelser i klasserommet) berører elevene direkte. Kort 4 (apper som lager falske intime bilder) kan være følsomt. Ingen bilder skal vises. Si at de to kortene er med fordi EU har forbudt dem.

Det du trenger å vite

Dette er en forenklet fremstilling av EUs KI-forordning.

Fire nivåer:

Nivå	Betyr	Eksempler	Gjelder fra
Forbudt	For farlig til å tillate	Sosial scoring, følelsesgjenkjenning i skole og arbeid, ansiktsdatabaser fra nettet	2. februar 2025
Høy risiko	Tillatt, men med strenge krav	CV-sortering, lån, eksamensvurdering, strømnett	2. desember 2027 (utsatt av EU i 2026)
Åpenhet	Du skal få vite at det er KI	Chatbot, KI-laget bilde som ligner et ekte menneske	2. august 2026
Lav risiko	Ingen nye regler	Spamfilter, dataspill	

Et nytt forbud mot apper som lager falske intime bilder av virkelige personer uten samtykke har overgangsperiode til 2. desember 2026.

Norge: forordningen er EU-rett, men ennå ikke norsk lov. Regjeringen arbeider med å ta den inn i EØS-avtalen og lage en norsk KI-lov. Etter at EU utsatte fristene, vil regjeringen sende loven på ny høring høsten 2026 og legge den fram for Stortinget våren 2027. Personvernreglene gjelder i mellomtiden.

Fasit for de tolv kortene:

Nivå	Kort
Forbudt	1 sosial poengsum, 2 kamera som gjetter følelser i klasserommet, 3 ansiktsdatabase fra nettet, 4 app som lager falske intime bilder
Høy risiko	5 CV-sortering, 6 poeng på eksamen, 7 avgjør om du får lån, 8 styrer strømnettet
Åpenhet	9 chatbot på kommunens nettside, 10 KI-laget bilde eller video som ligner et ekte menneske
Lav risiko	11 spamfilter, 12 motstandere i dataspill

I kurs 9 kommer faktadelen før det praktiske, fordi kurset er på 10. trinn.

Slik går timen

Del	Lysbilde	Tid
Start: hva tror du?	1 og 2	3 til 5 min
Fakta: fire nivåer, Norge	3 til 7	6 til 10 min
Praktisk: sorter risikokortene	8	14 til 18 min
Diskusjon	9	6 til 10 min
KI-logg	10	3 til 5 min

Lysbilde 11 er kilder, og trenger ikke vises i timen.

Start: hva tror du?

3 til 5 min **KJERNE**

Lysbilde 1 og 2. Ble KI-loggen fra økt 1 flyttet, gjør elevene den nå.

Ellers deler du ut en lapp til hver elev. **Si:** «Bør alle KI-systemer ha de samme reglene? Hvorfor, eller hvorfor ikke? Skriv det på lappen.» Lappen legges i konvolutten.

1. Fakta og info

6 til 10 min **KJERNE**

Lysbilde 3. Si: «EU har laget en felles lov for KI. Den heter KI-forordningen. Den deler KI-bruk i fire nivåer etter hvor mye den kan skade. Dette er en forenklet versjon.»

Lysbilde 4. Si: «Noe er forbudt fordi det er for farlig. For eksempel å gi folk poeng for hvordan de oppfører seg, kameraer som gjetter følelser i skolen, og å hente ansiktsbilder fra nettet for å lage databaser. Forbudene har gjeldt i EU siden februar 2025.»

Lysbilde 5. Si: «Høy risiko er tillatt, men med strenge krav. Det gjelder systemer som avgjør noe viktig for folk, som jobb, lån og eksamen. EU har utsatt kravene til desember 2027.»

Lysbilde 6. Si: «Åpenhet betyr at du skal få vite at du snakker med KI, og at KI-laget innhold skal kunne kjennes igjen. Det gjelder fra august 2026. Lav risiko har ingen nye regler. Det gjelder de fleste systemer, som spamfiltre og dataspill.»

Lysbilde 7. Si: «Forordningen er ikke norsk lov ennå. Regjeringen vil sende en norsk KI-lov på høring i høst, og målet er Stortinget våren 2027. Personvernreglene gjelder i mellomtiden.»

2. Praktisk

14 til 18 min **KJERNE**

Lysbilde 8. Grupper på tre eller fire. Del ut risikokortene og risikoarket.

Trinn 1: sorter (7 til 9 min). **Si:** «Legg de tolv kortene i de fire sonene. Skriv én setning om hvorfor ved fire av kortene.»

Trinn 2: sjekk (4 til 5 min). Les opp fasiten, eller la gruppene bytte ark.

Si: «Finn kortene dere plasserte annerledes, og skriv hvorfor dere tenkte som dere gjorde.»

Trinn 3: finn det vanskeligste (3 til 4 min). **Si:** «Velg kortet som var vanskeligst å plassere, og skriv hva som gjorde det vanskelig.»

Se etter, og spør:

- Grupper som setter CV-sortering eller eksamensvurdering i lav risiko fordi «det bare er et program». Spør: «Hva skjer med den som blir avvist?»
- Grupper som setter chatbot eller KI-bilder i forbudt. Spør: «Hva er forskjellen på å forby og å kreve åpenhet?»
- Grupper som setter strømmettet i lav risiko. Spør: «Hva hvis systemet tar feil?»

3. Diskusjon

6 til 10 min

Lysbilde 9. Still ett spørsmål om gangen. La elevene tenke alene i et halvt minutt, snakke med den som sitter ved siden av i ett minutt, og si det til hele klassen etterpå.

- **Kjernespørsmål:** «Hvor var det vanskeligst å bestemme, og hvorfor?» (Ofte mellom høy risiko og åpenhet.)
- **Utdyping:** «Bør noen av kortene være på et strengere nivå?» (Ikke ett riktig svar. Be om begrunnelse.)
- **Utdyping:** «Hvorfor er det fornuftig å regulere etter risiko og ikke etter teknologi?» (Samme teknologi kan brukes til et dataspill og til å avgjøre lån.)
- **Utdyping:** «Hva er problemet med at EU utsetter reglene for høy risiko?» (Systemer som avgjør viktige ting, kan brukes lenger uten strenge krav.)

4. Skrivning og refleksjon

3 til 5 min

KAN FLYTTES

Lysbilde 10. Elevene ser på lappen fra starten. Så skriver de i KI-loggen:

- Dagens spørsmål: «Skriv ett bruksområde du ville regulert strengere, og begrunn.»
- «Nå tenker jeg ...»
- «Jeg lurar på ...»

Har dere dårlig tid, flytter du denne delen til starten av økt 3.

Misforståelser å følge med på

- At KI-forordningen allerede er norsk lov.
- At alle KI-systemer er forbudt eller strengt regulert. De fleste har ingen nye regler.
- At åpenhet betyr at KI er trygg.
- At høy risiko betyr forbudt.

Tilpasning

- **Kort tid:** sorter bare de åtte første kortene.
- **Mer tid:** gruppene lager to egne kort og bytter med en annen gruppe.

KURS 9 · ØKT 3

Debatt

10. trinn

40 av 60 min

Uten KI

Mål for økta: elevene kan argumentere for en gitt rolle, lytte til motargumenter og formulere et eget standpunkt med det sterkeste motargumentet.

Kort fortalt: elevene debatterer ett av tre spørsmål om regler for KI, i grupper på fire. Hver elev får en rolle: selskap, bruker, lærer eller politiker. Etterpå skriver de det sterkeste argumentet fra en annen rolle, og til slutt sitt eget standpunkt. Elevene skal gå ut av timen med at reglene for KI handler om verdier og interesser, og at et godt standpunkt tar hensyn til de sterkeste motargumentene.

Før timen

rundt 15 min

- Velg tema for klassen, eller la gruppene fordele dem (se under). Velg tema A eller B hvis du er usikker.
- Skriv ut rollekortene, ett sett per gruppe på fire: [rollekort.pdf](#). Tre sider, én per tema, fire roller per side. Klipp ut rollene for temaet dere bruker.
- Skriv ut debattarket, ett per elev: [debattark.pdf](#).
- Elevene trenger KI-loggen sin ([ki-logg.pdf](#) hvis noen trenger nytt ark).
- Les «Det du trenger å vite» under.
- Åpne presentasjonen: [okt-3.html](#). Trykk N for å se lærernotatene under lysbildet. PDF-en er reserve hvis nettleseren ikke virker.

Om tema C: temaet om falske bilder kan være følsomt. Bruk det bare hvis klassen tåler det, og hvis du vet hva skolen gjør når elever deler falske eller krenkende bilder av hverandre. Lysbildene har bare en tegnet illustrasjon av en oppdiktet figur. Vis ingen virkelige eller intime bilder.

Det du trenger å vite

De tre temaene:

- **Tema A: skal firmaer få bruke KI til å sortere jobbsøkere?** I mai 2025 lot en dommer i California et gruppesøksmål mot Workday gå videre. Saksøkeren mener at systemet vurderer søkere over 40 år dårligere. Saken er ikke avgjort. EU regner CV-sortering som høy risiko, med krav fra 2. desember 2027. Elevene kjenner saken fra kurs 4.
- **Tema B: skal skolen få bruke kamera som gjetter hvordan elevene har det?** EU har forbudt følelsesgjenkjenning i utdanning fra 2. februar 2025. Norge har ennå ikke tatt inn forordningen, men personvernreglene gjelder uansett.
- **Tema C: skal apper som lager falske bilder av virkelige personer være lov?** EU har lagt til et forbud mot apper som lager falske intime bilder av virkelige personer uten samtykke, med overgangsperiode til 2. desember 2026. Fra 2. august 2026 skal KI-generert innhold merkes.

Rollene: hvert tema har fire roller: selskapet, brukeren (elev eller søker), læreren og politiker. Rollekortet gir standpunkt og tre argumenter. Rollene er oppdiktet og tildelt, og er ikke elevens egen mening.

Fakta og påstander: bakgrunnen på rollekortene er fakta. Argumentene i rollene er påstander. Si det til elevene.

Det finnes ingen fasit. Du vurderer om elevene lytter, svarer på hverandre og klarer å gjengi et argument de selv er uenige i.

I kurs 9 kommer faktadelen før det praktiske, fordi kurset er på 10. trinn.

Slik går timen

Del	Lysbilde	Tid
Start: hva tror du?	1 og 2	3 til 5 min
Fakta: bakgrunn for temaene	3 til 6	6 til 10 min

Del	Lysbilde	Tid
Praktisk: debatt i grupper på fire	7	14 til 18 min
Diskusjon	8	6 til 10 min
KI-logg	9	3 til 5 min

Lysbilde 10 er kilder, og trenger ikke vises i timen. Vis bare lysbildene for temaene klassen bruker. Lysbilde 5 og 6 hører til tema C.

Start: hva tror du?

3 til 5 min **KJERNE**

Lysbilde 1 og 2. Ble KI-loggen fra økt 2 flyttet, gjør elevene den nå.

Ellers deler du ut en lapp til hver elev. **Si:** «Er det mest rettferdig at selskaper, politikere eller brukerne bestemmer reglene for KI? Skriv det på lappen.» Lappen legges i konvolutten.

1. Fakta og info

6 til 10 min **KJERNE**

Vis lysbildet for hvert tema klassen bruker. Les bakgrunnen.

Lysbilde 3, tema A. Si: «I 2025 fikk et søksmål mot selskapet Workday gå videre i USA. Saksøkeren mener at systemet vurderer søkere over 40 dårligere. Saken er ikke avgjort. I EU regnes CV-sortering som høy risiko.»

Lysbilde 4, tema B. Si: «EU har forbudt kameraer som gjetter følelser i skolen. Norge har ikke tatt inn den loven ennå, men personvernreglene gjelder.»

Lysbilde 5, tema C. Si: «EU har forbudt apper som lager falske intime bilder av virkelige personer uten at de har sagt ja. Fra august 2026 skal innhold laget med KI merkes.»

Lysbilde 6, tema C, illustrasjonen. Bildet er tegnet og viser en oppdiktet figur. **Si:** «Hva er forskjellen mellom bilde 2 og 3 for den som ser det? Og for den som er på bildet?» (Merkingen hjelper den som ser, men ikke alltid den som er på bildet.)

Si til slutt: «Bakgrunnen er fakta. Argumentene på rollekortene er påstander.»

2. Praktisk

14 til 18 min **KJERNE**

Lysbilde 7. Grupper på fire. Hver elev trekker ett rollekort. Del ut debattarket.

Si: «Roller er ikke din egen mening. Du skal argumentere for den så godt du kan.»

Trinn 1: forbered (3 min). **Si:** «Les rollekortet, og skriv to argumenter for rollen din på debattarket.»

Trinn 2: debatt (8 til 10 min). **Si:** «Hver rolle har ett minutt til å legge fram standpunktet. Så er det fri diskusjon.» Ta tiden. Stopp etter åtte minutter.

Trinn 3: bytt side (3 til 4 min). **Si:** «Skriv det sterkeste argumentet du hørte fra en annen rolle, et du ikke hadde tenkt på selv.»

Se etter, og spør:

- Elever som bare gjentar kortet. Spør: «Hva ville du sagt hvis noen svarte på argumentet ditt?»
- Elever som går ut av rollen og sier sin egen mening. Det er greit i trinn 3, ikke i trinn 2.
- Grupper der én dominerer. Gi alle ett minutt til.

Rollene som er imot, er ofte lettest å argumentere for. Politikerrollen er vanskeligst, fordi den må veie flere hensyn.

3. Diskusjon

6 til 10 min

Lysbilde 8. Still ett spørsmål om gangen. La elevene tenke alene i et halvt minutt, snakke med den som sitter ved siden av i ett minutt, og si det til hele klassen etterpå.

- **Kjernespørsmål:** «Hvilket argument var sterkest, og hvem sa det?»
- **Utdyping:** «Var det rolle eller sak som avgjorde hvem som hadde rett?» (Ofte rollen. Den som tar risikoen, har gjerne de sterkeste argumentene.)
- **Utdyping:** «Bør forbud eller åpenhet være hovedregelen?» (EU bruker begge: forbud for det farligste, åpenhet for resten.)
- **Utdyping:** «Hvordan påvirker det som skjer i EU Norge?» (Norge tar inn EU-regler gjennom EØS-avtalen, men det tar tid.)

4. Skrivning og refleksjon

3 til 5 min

KAN FLYTTES

Lysbilde 9. Elevene ser på lappen fra starten. Så skriver de i KI-loggen og på debattarket:

- Dagens spørsmål: «Mitt standpunkt og det sterkeste motargumentet.»
- «Nå tenker jeg ...»
- «Jeg lurte på ...»

Har dere dårlig tid, flytter du denne delen til starten av neste kurs.

Misforståelser å følge med på

- At den som snakker høyest har rett.
- At en regel som finnes i EU, automatisk gjelder i Norge.
- At det finnes ett riktig svar i en debatt.
- At de som lager systemet alltid er imot regler.

Tilpasning

- **Kort tid:** dropp trinn 3 og la elevene skrive standpunktet direkte.
- **Mer tid:** gruppene bytter tema og kjører debatten på nytt med nye roller.

VEDLEGG

Fasit

For lærere. Ikke del fasiten med elevene før øktene er gjennomført.

Økt 1: aktørkartet

Casen: kommunen vil kjøpe Kursvarsel fra Skoleteknologi AS. Systemet bruker karakterer og fravær til å varsle lærere om elever som kan falle fra. Alt er oppdiktet.

Det finnes ikke ett riktig svar. Dette ser vi ofte:

Aktør	Tjener	Tar risiko	Kan si nei
Utviklerne	Lønn	Lite	Lite, de følger selskapet
Skoleteknologi AS	Mest	Omdømme	Ja, kan trekke produktet
Kommunen	Sparer tid og penger	Ansvar og sak mot seg	Ja, kan la være å kjøpe
Rektor og lærere	Hjelp i arbeidet	Feil varsler og mer jobb	Delvis
Elever og foreldre	Muligens hjelp	Mest: feil stempel	Sjelden
Datatilsynet	Ingenting	Lite	Ja, i noen tilfeller
EU	Ingenting direkte	Lite	Ja, kan sette krav og forby
Mediene og forskerne	Oppmerksomhet	Lite	Nei, men kan påvirke

Poenget: de som tar mest risiko (elevene), har ofte minst makt til å si nei.

Økt 2: risikokortene

Forenklet inndeling etter EUs KI-forordning (EU-kommisjonens side, sist oppdatert 3. august 2026).

Kort	Bruksområde	Nivå	Begrunnelse
1	Et system gir folk poeng for hvordan de oppfører seg, og nekter dem tjenester ved lav score	Forbudt	Sosial scoring
2	Et kamera i klasserommet gjetter om elevene er glade, lei eller sinte	Forbudt	Følelsesgjenkjenning i utdanning
3	Et system bygger en ansiktsdatabase ved å hente bilder fra nettet uten å spørre	Forbudt	Uutvalgt skraping av ansiktsbilder
4	En app lager falske intime bilder av virkelige personer uten at de har sagt ja	Forbudt	Nytt forbud (overgangsperiode til 2. desember 2026)
5	Et system sorterer CV-er og velger hvem som får intervju	Høy risiko	Ansettelse
6	Et system gir poeng på eksamensbesvarelser	Høy risiko	Utdanning
7	Et system avgjør om du får lån	Høy risiko	Kredittscoring
8	Et system styrer strømmettet	Høy risiko	Kritisk infrastruktur
9	En chatbot svarer på spørsmål på kommunens nettside	Åpenhet	Du skal få vite at du snakker med KI
10	Et bilde eller en video laget av KI ligner et virkelig menneske	Åpenhet	KI-generert innhold, særlig dype forfalskninger, skal merkes
11	Et spamfilter sorterer e-post	Lav risiko	Ingen nye regler

Kort	Bruksområde	Nivå	Begrunnelse
12	KI styrer motstanderne i et dataspill	Lav risiko	Ingen nye regler

Forbudene gjelder i EU fra 2. februar 2025 (kort 4 har overgangsperiode til 2. desember 2026). Åpenhetsreglene gjelder fra 2. august 2026. Kravene til høy risiko for frittstående systemer gjelder fra 2. desember 2027 etter at EU utsatte dem (Digital Omnibus, i kraft 27. juli 2026). Forordningen er ikke norsk lov. Regjeringen planlegger ny høring av KI-loven høsten 2026 og Stortinget våren 2027.

Økt 3: debatten

Det er ingen fasit. Rollekortene og bakgrunnen er tilgjengelige for elevene. Læreren kan bruke bakgrunnen på rollekortene som fakta og rollene som påstander.

Kilder og kreditering

Alle kildene materielt bygger på, står under Kilder på nettsiden. Kildene sjekkes før trykk, og deretter hvert år.

Økt 1: Hvem bestemmer?

- Personvernreglene: Datatilsynet.
- EUs KI-forordning: EU-kommisjonens side om rammeverket (sist oppdatert 3. august 2026).
- Casen og alle aktørene er oppdiktet.

Økt 2: Risikonivåer

- EU-kommisjonen, «AI Act» (regulatory framework for AI), digital-strategy.ec.europa.eu, sist oppdatert 3. august 2026.
- Gibson Dunn, «EU AI Act Omnibus Agreement» (27. mai 2026), om utsatte frister, nytt forbud og åpenhetskrav.
- Regjeringen.no, pressemelding 4. august 2026 om ny høring av KI-loven.
- Bruksområdene på kortene er beskrevet generelt og er ikke bestemte produkter.

Økt 3: Debatt

- Workday-saken: Mobley v. Workday, Inc., N.D. Cal., sak 3:23-cv-00770.
- EU-kommisjonen, «AI Act» (sist oppdatert 3. august 2026), og Gibson Dunn (27. mai 2026).
- Rollene, selskapene og argumentene er oppdiktet.